

KREDİ KARTLARI VE KREDİ KARTLARINDA FAİZ MASRAFININ HESAPLANMASI

Doç. Dr. Nurhan AYDIN

KREDİ KARTI VE KREDİ KARTI TÜRLERİ

Tüketicileri kredilendirmenin bir yolu da kredi kartlarıdır. Genellikle nakit ödeme yapmaksızın mal ya da hizmet satın alma olanağı veren kredi kartları, ilk olarak, büyük petrol şirketleri tarafından promosyon aracı olarak kullanılmıştır. Önceleri sınırlı bir kullanımı olan kredi kartlarının bugün kullanımının çok yaygın olduğu görülmektedir.

Kredili kart sistemi, geleneksel veresiye hesaplardan geliştirilmiştir. Veresiye hesaplarda tüketiciler yaptıkları alış-verişlerin bedelini hemen ödemezler. Veresiye hesaplarda alış-veriş bedellerinin hemen ödenmemesinin, belirli bir süre sonunda ödenmesinin, tüketici açısından, herhangi bir finansman maliyeti yoktur. Diğer bir ifade ile, ödemenin belirli bir süre geciktirilmesiyle bir faiz masrafı yüklenilmemektedir. Veresiye hesap sisteminde alış-veriş bedellerinin, faiz masrafı olmaksızın, geciktirilme süresi genellikle bir ay olmaktadır. Daha sonraları alış-veriş bedellerinin faiz masrafı olmaksızın ödenmeme süresi yine aynı kalmakla birlikte, faiz masrafı yüklenerek, bu bedellerin daha uzun bir süre içinde ödenmesi alternatifini getirilmiş ve kredili kart sistemi geliştirilmiştir.

Dolayısıyla kredili kart sistemi veresiye hesap sistemi ile taksitli hesap sistemi arasında bir sistem özelliği göstermektedir (1).

Önceleri yalnızca satıcı işletmeler tarafından kullanılan kredi kart sistemine, kullanımının hızla yaygınlaşması üzerine, bankaların ve özel kredi kartı işletmelerinin de girmesi kaçınılmaz olmuştur. Çünkü tüketicileri finanse etmede satıcı işletmeler artık yeterli gelememektedir (2).

Günümüzde alış-verişleri kolaylaştırmak amacıyla kullanılan çeşitli kartlar, genellikle kredi kartı olarak adlandırılmaktadır. Bununla birlikte bu kartların bir kısmında ödeme aracı fonksiyonu ağırlıkta iken bir kısmında nakit kredi sağlama fonksiyonu ağırlıktadır. Kredi kartları fonksiyonları açısından aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:

a. Kredi Kartları (credit cards): Bu tür kredi kartları hem ödeme aracı olarak, hem de belirli bir nakit kredi sağlamakta kullanılabilir. Bu tür kredi kartı hamilleri genellikle aylık borç bakiyelerinin belirli bir tutarını ödeyerek, geriye kalan borçları için taksitlemeye gidebilmektedirler. Dolayısıyla kart hamili, borç bakiyesinin ödenmesi için önceden belirlenmiş sürenin sonuna kadar bir faiz ödemesi yapmayacaktır. Ancak belirlenen sürenin sonunda ödeme yapılmamış ve taksitlendirmeye gidilmiş ise taksitlendirilen tutara faiz işletilecektir. Hem bir ödeme aracı hem de belirli bir nakit kredi sağlama aracı olan bu tür kartlara «kredili kredi kartı» da denilmektedir (3).

b. Masraf Kartları (charge cards): Genelde bu tür kartlarda nakit kredilendirme durumu olmayıp, yalnızca alış-veriş kolaylığı sağlanmaktadır. Kart hamili yaptığı harcamaların tamamını, kartı veren kurum tarafından kendisine gönderilen hesap özetinde (ekstre) belirtilen son ödeme tarihinde ödemek zorundadır (4).

c. Borç Kartları (debits cards): Bu tür kredi kartları gerçek anlamda kredi kartı değildir. Bu tür kartlarda kart hamilleri he-

-
- (1) John GOLDRING, *Consumers or Victims*, (Londra: George Allen and Unwin, 1982), s. 90-92.
 - (2) Robert H. COLE, *Consumer and Commercial Credit Management* (Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1988), s. 11.
 - (3) İsmail YALÇINKAYA, «Kredili Kredi Kartı» *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, s. 15-16.
 - (4) Müslim KARAMAN, «Çağdaş Ödeme Aracı Kredi Kartı» *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, s. 10.

saplarındaki para kadar harcamalarda bulunabilmektedirler. Kredi kartları tüketicilere «şimdi alıp, sonra ödeme yapma olanağı sağ-larken», borç kartları alış-verişin yapıldığı anda ödemenin yapıl-masını sağlarlar. Kart hamili harcamayı yaptığı anda, elektronik fon transferi sistemiyle bir hesaptan diğer hesaba anında fon trans-feri sağlayabilir. Bu, hem satıcı, hem kart hamili, hem de banka açısından faydalı olacaktır (5).

Görüldüğü üzere borç kartlarıyla, tüketiciler anında hesaplardan para çekebilecekler veya bir hesaptan diğer hesaba fon transfer edebileceklerdir.

Kredi kartları çıkaran kurum dikkate alındığında da, banka kredi kartları, mağaza kartları, seyahat ve dinlence kartları, şirket kartları olarak sınıflandırılabilir.

a. Banka Kredi Kartları: Bankalar özellikle II. Dünya Sava-şından sonra tüketicilerin artan taleplerine cevap verebilmek ama-cıyla kredi kartı çıkarmaya başlamışlardır. Amerika Birleşik Dev-letlerinde (ABD) ilk banka kartı 1951 yılında Franklin National Bank tarafından çıkarılmıştır. Bunu daha sonra pek çok banka iz-lemiştir. 1960'lardan sonra VİSA ve Master Charge gibi uluslar-arası kullanımı olan çok sayıda kredi kartı piyasaya girmiştir (6).

Bugün banka kredi kartları genellikle hamillerine önceden be-lirlenmiş limitler dahilinde kısa vadeli, dönen kredi kullanma ola-nağı sağlarlar. Diğer bir deyişle banka müşterisine tanınan sınır içinde hesabında yeterli para bulunmasa dahi alış-veriş yapabilme olanağı verir. Kart hamili bankaya borcunu ödediği oranda yine öngörülen limite kadar kredi kullanma yetkisini elde eder. Banka belirli zamanlarda kart hamillerine yapılan harcamaların detayını bildiren hesap cetvelleri yollayarak, bir evvelki döneme ait hesabın ödenmesini ister. Genellikle bu cetvelin gönderilmesinden sonraki bir ay içinde, borcun ödenmesi istenir. Kart hamili dilerse borcu-nu, bu dönem içinde, herhangi bir faiz ödemeksizin öder. Dilerse borcunun bir kısmını ödeyerek, kalanını faiziyle birlikte taksitlerle öder. Bankalar bu hizmetleri dolayısıyla anlaşmalı oldukları satı-cılardan belirli bir komisyon alırlar. Bu komisyon genellikle satış

(5) Peter S. ROSE, *Money and Capital Markets* (Texas: Business Publications, Inc., 1983), s. 371.

(6) Richard P. ETTINGER ve David E. GOLIEB, *Credit and Collections* (Engle-wood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, Inc., 1982), s. 57.

fiyatı üzerinden daha önce belirlenmiş bir düzeydedir. Kredi kartı çıkaran kuruluş, faturaların tutarını bu yüzdeyle iskonto ederek satıcıya öder (7). Özetle, kart hamili peşin alış-veriş yapmanın avantajlarından, ödemelerini belirli bir dönem sürecince geciktirmesine rağmen, faydalanabilecektir.

Kredi kartları kart hamillerinin yaşam stiline, gelirine, eğitim düzeyine, sosyal statüsüne bağlı olarak farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Ortanın üstü ve yüksek gelir gruplu kredi kartı hamilleri, kredi kartını, genellikle paranın yerine kullanmaktadırlar. Düşük gelirli kart hamilleri ise kredi kartını birim fiyatı yüksek, dayanıklı tüketim malları alımında kullanmaktadırlar. Dolayısıyla bu tür kredi kartı kullanımında malın ya da hizmetin bedelinin bir kısmı ödenip, kalanı taksitlendirilmektedir (8).

Kredi kartını çıkaran kurum açısından, kart hamillerinin ödemelerini geciktirmeleri ve taksitlendirme yapmaları durumu daha kârlı olmaktadır. Daha az kârlı, hatta ABD'de kredi kartlarının fazla yaygın olmadığı 1960'lı yıllarda zararlı olan kredi kartı hesabı, kredi borcunun belirlenen süre içinde ödendiği hesaplar olduğu görülmektedir (9).

Banka kredi kartını kabul eden satıcı işletmeler bu işlemlerinden dolayı birçok fayda sağlayabilirler. Öncelikle satışların artırılması, potansiyel müşterilerin kazanılması, banka tarafından reklamının yapılması, bankanın güvencesinden faydalanılması gibi faydalar sayılabilir. Bunun karşılığında satıcı işletmeler bankalara bir ücret ödemektedirler. Bu ücret, satış hacmine ve kredi kartıyla yapılan alış-verişlere bağlı olarak değişebilmektedir (10).

b. Mağaza Kartları: Mağaza kartları satıcı işletmelerin sağladıkları kredi kartlarıdır. Gerçekte ilk kredi kartları satıcı işletmeler tarafından çıkarılmıştır. Ancak kredi kartıyla alış-veriş o kadar hızlı büyümüştür ki bankaların araya girmesi kaçınılmaz olmuştur.

Teoride basit kart, tacir kartı, satıcı kartı gibi adlarla da anılan bu tür kartlar gerçek anlamda kredi kartı özelliği taşımadığı

(7) Orhan DEMİRDAĞ, «Kredi Kartları: Bugünün ve Yarının Ödeme Araçları», *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, s. 6.

(8) Ayrıntılı bilgi için bkz.: ROSE, s. 389 ve Paul F. Jessup, *Modern Bank Management* (St. Paul: West Publishing Co., 1980), s. 304-305.

(9) PAUL, s. 304.

(10) Ayrıntılı bilgi için bkz.: Oğuz Kemal BULUT, «Düzenleyen Kurum ve Tüketici Açısından Kredi Kartı Maliyeti», *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, Nisan 1989, s. 28-29 ve DEMİRDAĞ, s. 6-8.

görülmektedir. Çünkü satıcı işletmeler bu kartı çıkarmaya gerek kalmaksızın da müşterilerine mal satabilirler. Görüldüğü üzere bu tür sistemde sadece iki taraf vardır; biri kredili alış-veriş yapma olanağı veren satıcı işletme, diğeri müşteri. Halbuki banka kredi kartlarında üç taraf vardır. Üç taraflı sistemde kredi kartını çıkaran satıcı işletmenin bizzat kendisi değil, bu konuda özel olarak kurulmuş kredi kartı ortaklıkları ya da bankalardır.

Mağaza kartlarında kart hamilinin, banka kredi kartlarında olduğu gibi, kart edinebilmek için bir ödeme yapması gerekmemektedir. Satıcı işletmenin yapacağı alış-verişlerden daha fazla kazanç beklediği için kartı çıkardığı, ayrıca kartı çıkarma nedeniyle herhangi bir parasal faydanın söz konusu olmadığı söylenebilir (11).

c. Gezi ve Dinlence Kartları: Bu tür kredi kartlarının Batı'daki öncüsü Diners Club kartıdır. Zamanla bu tür kartların kabul gördüğü işletmeler sadece gezi ve dinlence ile sınırlı kalmamıştır.

Gezi ve dinlence kartlarına sahip olmak için yıllık bir ücret ödenmesi gerekmektedir. Kart sahipleri kendilerine aylık hesap özeti gelmesinden sonra belirli bir süre içinde borçlarının tamamını ödemek durumundadırlar. Dolayısıyla bu tür kartlar da tam anlamıyla kredi kartı özelliği göstermemekte; daha çok masraf kartı özelliği göstermektedirler.

Seyahat ve dinlence kartlarını sunan kurumlar her ay müşterilerine herbir masraf kalemini ayrıntılı olarak göndererek, harcamaların vergiden düşülebilme olanağını sağlarlar (12).

d. Şirket Kartları: Şirket kartları genellikle iş amacıyla seyahat eden iş adamlarına, üst düzey yöneticilere ve pazarlama elemanlarına yönelik kartlardır. Yapılan harcamalardan tek başına şirket sorumludur. Daha çok şirketi dışarıda temsil etmekle görevli kişilerin yapacakları harcamalarda kullanılmak üzere çıkarılır.

Kredi kartı şirketleri yüksek gelirli gruplara hitap eden «gold» ve «premier» kartlar çıkarmaktadır. Genellikle bu kartların harcamaya limiti yoktur. Bu kartlara sahip olmak isteyenlerden yıllık bir ücret de alınmaktadır.

(11) Ömer TEOMAN, *Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması* (İstanbul: İktisat Bankası Eğitim Yayınları, No: 12, 1989), s. 42-45.

(12) Pelin ALPERGİN, *Bireysel Bankacılık* (Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 160, 1990), s. 24.

KREDİ KARTLARINDA FAİZ MASRAFININ HESAPLANMASI

1986 yılında yapılan bir araştırma Master Card veya Visa kredi kartlarının dünya üzerinde bir saatte ortalama 275.000 defa mal ya da hizmet alımında kullanıldığını ortaya koymuştur. Yine aynı araştırmaya göre kredi kartı ile yapılan alış-verişler 1977-1986 yılları arasında üç kat artmıştır. Aynı zamanda kredi kartı düzenleyen kurum sayısı 3000'e ulaşmıştır (13).

Bu dönemde büyük işlem hacmine ve aşırı rekabetçiliğe sahip bu endüstri kolunda kredi kartlarının fonksiyonlarının artırılması ve maliyetlerinin minimize edilmesi konusu sürekli olarak gündemdedir. Kredi kartlarında maliyetlerin minimize edilmesine şu açılardan yaklaşılabilir: İlki, kartı çıkaran kurum, -bu genellikle bankalar, finans işletmeleri gibi finansal kurumlar olmaktadır, ikincisi finansal kurumların kartını kabul eden anlaşmalı satıcı işletmeler, üçüncüsü kart kullanıcıları, diğer bir ifade ile tüketiciler. Bu kısımda kart çıkaran kurum açısından en önemli kârlılık, kartı kullanan açısından da en önemli maliyet unsuru olan faiz masraflarının hesaplanması üzerinde durulmaktadır.

Kredi kartı sisteminin tüketici açısından yıllık üyelik bedelleri ve faiz olarak başlıca iki temel masraf unsuru bulunmaktadır. Her iki masraf unsuru da kartların tanınmışlığı ve sağladıkları ek olanakların farklılığı nedeniyle değişik miktarlarda ve oranlarda olmaktadır. Bunun yanında aynı faiz oranı uygulanıyor olmasına rağmen, borç bakiyelerinin hesaplanış yöntemine göre faiz masraflarının farklı olması da söz konusudur.

Aylık borç bakiyelerinin hesaplanmasında kullanılan başlıca üç yöntem bulunmaktadır. Bunlar; bir önceki ayın -dönemin- borç bakiyesinin esas alındığı yöntem, günlük ortalama borç bakiyesi yöntemi ve ayarlanmış borç bakiyesi yöntemleridir.

a. Bir Önceki Ayın Borç Bakiyesinin Esas Alındığı Yöntem: Yöntem sayılan üç yöntemin en eskisidir. Bu yöntemde faiz masrafı, faiz oranının bir evvelki ay sonundaki borç bakiyesine uygulanmasıyla bulunur. Bulunulan ay içindeki ödemeler ya da alınan krediler o ayın faiz masrafının hesaplanmasında dikkate alınmaktadır. Örneğin, hesabın 28 Aralıkta kesildiği bir kredi kartı

(13) BULUT, s. 28.

işleminde 28 Aralık'taki borç bakiyesi 200.000 Lira olsun. Bu borç bakiyesi, Ocak ayının faiz masrafının hesaplanmasında esas alınacaktır. 4 Ocakta 150.000 Liralık bir ödeme yapılsın. Aylık faiz oranı da % 1,5 ise, 28 Ocak'ta borç bakiyesi 53.000 Lira olacaktır. -Ocak ayının masrafı 3.000 Lira ($200.000 \times 0,015$) ve kalan borç 50.000 Lira ($200.000-150.000$)-. Dolayısıyla bu yöntemde kart hamilinin gerçekten yüklendiği faiz oranı aylık % 1,5 değil, daha büyüktür. Bu yöntemde Ocak ayının masrafının hesaplanmasında 200.000 Liranın esas alınması 200.000 Liranın yalnızca 7 gün kullanılmasına karşılık 4 Ocakta 150.000 Liralık ödeme dikkate alınmıyor- ay boyunca kullanılmış gibi düşünülmesi kart hamilinin finansman masrafını artıracaktır. Tüketiciler için bir evvelki ayın borç bakiyesi yöntemi, maliyeti en yüksek olan yöntem olmaktadır (14).

b. Günlük Ortalama Borç Bakiyesi Yöntemi: Günlük ortalama borç bakiyesi yöntemi yukarıda bahsedilen yönteme göre, kart hamilleri için, daha az masraflı yöntemdir. Bu yöntemde borç bakiyesi -faiz masrafının hesaplandığı miktar- günlük borç bakiyeleri toplamı, dönem içindeki gün sayısına bölünerek bulunur. Bir önceki örnek tekrar ele alındığında, 28 Aralık kapanış tarihi olmak üzere, hesap dönemi için günlük ortalama borç bakiyesi 83.870 [$(200.000 \times 7 \text{ gün} + 50.000 \times 24 \text{ gün})/31$] Lira olur. 28 Ocak'ta borç bakiyesi 51.260 Lira olacaktır. Bu borç bakiyesinin 1.260 Lirası (83.870×0.015) bu ayın faiz masrafını oluşturur.

Bu yöntemde ödemede bulunulan tarih, ortalama günlük borç bakiyesini ve dolayısıyla faiz masrafını etkileyecektir. Örneğin 4 Ocak'ta yapılan ödemenin 18 Ocak'ta yapıldığı düşünülürse, günlük ortalama borç bakiyesi 151.610 Lira [$(200.000 \times 21 \text{ gün} + 50.000 \times 10 \text{ gün})/31$] finansman masrafı da 2.270 Lira olacaktır. Dolayısıyla ödemeler ne kadar geciktirilirse finansman masrafı da o derecede büyüyecektir (15).

Günlük ortalama borç bakiyesi yöntemi en çok kullanılan bir yöntemdir. VISA ve Master Charge gibi dünyaca ünlü en büyük banka kredi kartlarında da, faiz masrafı bu yönteme göre hesaplanmaktadır (16).

(14) David J. WARD ve Robert M. NIENDORF, *Consumer Finance* (Home wood, Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1978), s. 237, COLE, s. 32.

(15) WARD ve NIENDORF, s. 237.

(16) WARD ve NIENDORF, s. 237.

c. Ayarlanmış Borç Bakiyesi Yöntemi: Ayarlanmış borç bakiyesi yöntemi kart hamilleri açısından en esnek ve en az faiz masraflı yöntemdir. Bu yöntemde faiz masrafına esas olacak borç bakiyesi, bir önceki dönemin borç bakiyesinden dönem içinde yapılan ödemeler çıkarılarak bulunur. Dönem içindeki herhangi bir anda yapılan ödeme, dönemin en son gününde yapılmış bile olsa, borç bakiyesinin hesaplanmasında göz önüne alınır. Bir önceki örnek tekrar ele alındığında faiz masrafının hesaplanmasında esas olacak borç bakiyesi 50.000 Lira olacağından (200.000-150.000) faiz masrafı 750 Lira (50.000 x 0.015) olacaktır (17). Tüketiciler için en uygun olan bu yöntemin kullanımı son derecede azdır.

Yukarıda anlatılan üç yöntemden, kart hamili açısından en az masraflı olan yöntem ayarlanmış borç bakiyesi yöntemi, en masraflısı ise bir önceki dönemin borç bakiyesinin ele alındığı yöntemdir.

Kart hamili bir faiz masrafı yüklenmeksizin kredi kartından faydalanmak istiyorsa ödemelerini belirlenen dönem içerisinde yapması ya da ödemelerini geciktirmesi gerekiyorsa da mümkün olan en az masraflı olan kartı tercih etmesi gerekecektir. Ayrıca kart çıkaran kurumların da kartla alış-verişi artırabilmelerinde gerek kendilerine gerekse tüketicilere avantajlı olacak yöntemleri tercih etmeleri faydalı olacaktır.

TÜRKİYE'DE KREDİ KARTLARI

Gelişmiş Batı ülkelerinde yıllardır uygulanan kredi kartları ülkemizde son iki yılda yaygınlık kazanmıştır. Önceleri birkaç az şubeli banka, özellikle yabancılara yönelik sınırlı sayıda kart pazarlayarak, döviz girdisi elde etmek amacını gütmüşlerdir. Sonraları, çok şubeli bankalar da sisteme girmişlerdir. Bunlar vadesiz mevduatı artırma ve plasmanların bir bölümünü, tüketici kredisi olarak, bireylere yayma konularında kredi kartını uygun bir araç olarak görmüşlerdir. Bu nedenle sirkülasyondaki kart sayısı hızla artmıştır (18).

Türkiye'de ilk kredi kartı 1968 yılında Setur Diners Club Kredi Kartları ve Turizm A.Ş. tarafından çıkarılan Diners Club'tır. Bugün

(17) COLE, s. 32. ve WARD, s. 239.

(18) DEMİRDAĞ, s. 7.

Diners'in yanı sıra Visa, Mastercard/Euro card, American Express ve Prestige Card gibi pek çok kart piyasaya yerleşmiştir. Türkiye'de bankalar uzun bir süre, Visa ve Master Card gibi, dış kökenli kartlarla hizmet verdikten sonra ilk defa Pamukbank kendi kredi kartı olan, Prestige Card'ı 1987'de çıkarmıştır. Ülkemizde kredi kartları genellikle bankalar tarafından kullanıma sunulmakla birlikte az da olsa mağaza kartlarına da rastlanılmaktadır. Bu konuda Atalar Mağazası tarafından çıkarılan Altın Kart'ın öncülük yaptığı söylenebilir (19).

Aşağıda 30 Eylül 1990 itibariyle Türkiye'deki kredi kartı sayılarıyla ilgili bilgiler verilmektedir(*).

Tablo: I. Kredi Kartı Sayıları

	YURT İÇİ			YURT DIŞI			Topl.
	Standart	Gold/Prm	Business	Standart	Gold/Prm	Business	
VİSA	299888	8483	0	33057	17742	0	359170
MCARD/EC	76116	3561	619	7677	12569	896	101438
AMEX	0	0	0	4732	88	0	4820
DİNERS	38220	0	0	0	0	0	38220
DİĞER	43254	0	0	0	0	0	43254
TOPLAM	457478	12044	619	45466	30399	896	546902

Tablo: II. Üye İşyeri Bilgileri (Kümülatif)

	İşyeri	(%)	Ciro (Milyon)	(%)
Araba K.	324	1	16491	3
Otel	2544	6	70464	11
Lokanta	2958	7	47143	8
Seyahat A.	656	2	93509	5
Kuyumcu	2504	6	59519	10
Mağaza	16331	41	176727	29
Gece Kulübü	284	1	2999	—
Havayolu	139	—	4759	1
Kumarhane	6	—	1637	—
Diğer	13794	35	203779	33
Toplam	39540		617204	

(19) TEOMAN, s. 23-24.

(*) Veriler, 30 Eylül 1990 tarihi itibariyle Bankalar Birliği'nden elde edilmiştir.

Tablo I'de ortaya konulduğu gibi Türkiye'de 30 Eylül 1990 tarihi itibarıyla yurt içi ve yurt dışı kredi kartı pazarının en büyük payını Visa almaktadır. İkinci en büyük pazar payı Master Card'ın, üçüncü en büyük pazar payı Diners'in olmaktadır. Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında en çok standart kredi kartı kullanılmaktadır. Standart kredi kartının kullanımı dikkate alındığında da sıralama aynı olmaktadır. Visa kredi kartı 1988 verilerine göre dünyada da en yaygın kredi kartı olup 170 milyon kişi tarafından ve 6 milyon iş yerinde kabul görmektedir. Master Card da Visa gibi yaygın kullanımı olan bir karttır. Master Card 170 ülkede 150 milyon kart hamili ve 5 milyon iş yeri ağı ile Visa'dan sonra ikinci büyük kart sistemidir (20).

Tablo II ise aynı tarih itibarıyla üye işyerlerinin sayılarını ve cirolarını göstermektedir. Görüldüğü üzere kredi kartlarının kullanım yerleri sıralamasında ilk sırayı % 41 ile mağazalar, ikinci sırayı % 7 ile lokantalar, üçüncü sırayı da % 6 ile otel ve kuyumcular almaktadır. Olaya ciro açısından bakıldığında, toplam cironun % 29'unun mağazalar, % 11'inin oteller, % 10'unun kuyumcular tarafından yapılmakta olduğu görülmektedir.

Türkiye'de 1990 yılı itibarıyla yaklaşık, yarım milyon kredi kartı bulunduğu ve yaklaşık 600 milyarlık bir iş hacmi yarattığı ve bunun her geçen gün artacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte Türkiye ile aynı nüfusa sahip İngiltere'de 15 milyon kişi 40 milyon civarında kart taşımaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin gerçekte olayın daha başında olduğu söylenebilir (21).

Bugün Türkiye'de kredili kredi kartı, masraf kartı ve borç kartı olarak üç türde kart kullanılmaktadır. Türkiye'de kredi kartı veren bankalar ve verdikleri kredi kartları şöyledir:

— Yapı Kredi Bankası	Visa, Master Card
— Akbank	Visa, Master Card, American Express
— Vakıfbank	Visa, Master Card
— Emlak Bankası	Visa

(20) ———, «Kredi Kartları Uygulama Esasları», (İstanbul: Vakıfbank Kredi Kartları Koordinatörlüğü Yayını, 1988), s. 2.

(21) DEMİRDAĞ, s. 8.

— İktisat Bankası	Visa, Master Card
— Tütünbank	Master Card
— İmarbank	Visa, Master Card
— Dışbank	Visa
— T.C. Ziraat Bankası	Visa
— Osmanlı Bankası	Visa
— T. İş Bankası	Visa
— Garanti Bankası	Visa, Master Card
— Pamukbank	Master Card, Prestige Card, Shall Card.

Türkiye'de Kredi Kartı Veren Özel Kuruluşlar:

Anadolu Kredi Kartları Merkezi:

Esbank ve Uluslararası Bankası gibi bazı kuruluşlar kredi kartı işlemlerini bu özel kuruluş aracılığı ile yürütmektedirler.

Yukarıda kredi kartı veren bankalar ve verilen kartlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bu bankalardan, kredi kartlarında taksitlendirme yapabilenlerle ilgili veriler Tablo III'de yer almaktadır (*).

Tablo III'de görüldüğü üzere bankaların kredi kartı uygulamaları, faiz ödemeksizin geçebilecek süre dışında diğer konularda, oldukça farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların, bankaların mali gücü, üye iş yerlerinin pazarlık gücü, kart hamillerinin gelir durumu, pazarlanan kredi kartının nitelikleri gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Gerek nakit çekmedeki faiz oranı ve gerekse harcamalarla ilgili taksitlendirmedeki faiz oranı konusunda standart bir yaklaşım bulunmamaktadır. Dolayısıyla verilen bilgilerle kredi kartı veren kurumlar arasında sağlıklı bir karşılaştırma yapmak zordur.

Üzerinde durulması gereken bir durum da nakit kredi kullanılması durumunda belirtilen aylık faizin peşin olarak alınmasıdır.

(*) Bilgiler Türkiye'de kredi kartlarında taksitleme yapan bankaların Eskişehir Şubelerinden görüşme yöntemiyle sağlanmıştır. Kredi kartlarıyla ilgili bilgiler yurt-içi kredi kartlarını kapsamaktadır.

Tablo III. Kredi Kartlarında Taksitlendirme Yapan Bankalarla İlgili Bilgiler

Yapı Kredi Bankası

Verilen Kartlar	Faiz Ödemeksizin Geçebilecek Süre	Taksitleme ve Uygulanan Faiz	Nakit Çekme ve Uygulanan Faiz	Taksitlendirmede Asgari Ödenmesi Gereken Miktar
Visa, Master C./ Eurocard	Ekstre Her Ay Gönderiliyor. Ekstre Den Sonra 10 Gün İçinde Ödemenin Yapılması İsteniyor.	Ekstre Tarihinden İtibaren Aylık % 6,5 Faiz + Kaynak Kullanım Destekleme Fonu (KKDF) + Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV)	Nakit Çekildiği Günden İtibaren Aylık % 7 Faiz + KKDF + BSMV + Çekilen Paranın % 2,2'si Nakit Çekme Ücreti (NÇÜ) Ayrıca Para Banka Şubesinden Çekilirse + 5000 NÇÜ.	Bakiye Borcun %5'i
Hesap Bulundurma	Üye İşyerinden Alınan Komisyon	Gecikme Ücreti		
Yok	% 7	Aylık En Az 10.000 TL. Olmak Üzere Asgari Tutarın % 2,8'i Gecikme Ücreti + % 11 Gecikme Faizi + KKDF + BSMV		

Garanti Bankası

Verilen Kartlar	Faiz Ödemeksizin Geçebilecek Süre	Taksitleme ve Uygulanan Faiz	Nakit Çekme ve Uygulanan Faiz	Taksitlendirmede Asgari Ödenmesi Gereken Miktar
Visa, Master C./ Eurocard	Nakit Kredi Verilenlere Ekstre Her Ay Gönderiliyor ve 10 Gün İçinde Ödenmesi Bekleniyor. Nakit Kredi Verilmeyenlere Ekstre 15 Günde Bir Gönderiliyor; 10 gün İçinde Ödenmesi İsteniyor.	Klasik Visa ve Standart Master C. (Yurt içi) Taksitlendirme Yapılıyor. KKDF ve BSMV Dahil Aylık Faiz % 6,99	Aylık %7,77 KKDF ve BSMV Dahil	Bakiye Borcun %25'i
Hesap Bulundurma	Üye İşyerinden Alınan Komisyon	Gecikme Ücreti		
Vadesiz Mevduat Hs. Banka İsterse Döviz Hs.	% 8	Süresinde Ödenmeyen Harcamalar İçin Aylık % 9,08 Gecikme Ücreti		

Ziraat Bankası

Verilen Kartlar	Faiz Ödemeksizin Geçebilecek Süre	Taksitleme ve Uygulanan Faiz	Nakit Çekme ve Uygulanan Faiz	Taksitlendirmede Asgari Ödenmesi Gereken Miktar
Visa, Master C./ Eurocard	Ekstre Her Ay Gönderiliyor. Son Ödeme Tarihi Her Ekstrede Belirtiliyor.	Harcamalarda Aylık % 7 Faiz. KKDF ve BSMV Dahil Değil.	Çekilen Paranın % 7'si NÇK. + KKDF + BSMV + % 7 Aylık Faiz	Bakiye Borcun %20'si
Hesap Bulundurma	Üye İşyerinden Alınan Komisyon	Gecikme Ücreti		
Yok	İşyerleriyle Doğrudan İlişki Yok	—		

İş Bankası

Verilen Kartlar	Faiz Ödemeksizin Geçebilecek Süre	Taksitleme ve Uygulanan Faiz	Nakit Çekme ve Uygulanan Faiz	Taksitlendirmede Asgari Ödenmesi Gereken Miktar
Visa	Ekstre Her 15 günde Bir Gönderiliyor. Ekstreden Sonra 10 gün İçinde Ödeme İsteniyor.	Aylık % 7 Faiz + KKDF ve + BSMV	Aylık % 7 Faiz + KKDF ve + BSMV + Her Harcama Döneminde İlk 3 İşlem İçin 8.000 TL., Sonraki İşlemler İçin 5.000 TL.	Kart Hamilinin İsteği Doğrultusunda ya Bakiye Borcun % 25'i ya da 200.000 Liradan Az Olmamak Üzere İstenen Miktar.
Hesap Bulundurma	Üye İşyerlerinden Alınan Komisyon	Gecikme Ücreti		
Yok	Anlaşma Yok	15.000 TL.'den Az Olmamak Üzere Ödemesi Gecikmiş Tutarın % 4.20'si Oramında Gecikme Komisyonu + Aylık % 7 Faiz + KKDF ve + BSMV		

Vakıflar Bankası

Verilen Kartlar	Faiz Ödemeksizin Geçebilecek Süre	Taksitleme ve Uygulanan Faiz	Nakit Çekme ve Uygulanan Faiz	Taksitlendirmede Asgari Ödenmesi Gereken Miktar
Visa, Master C./ Eurocard	Ekstreler Her Ay Gönderiliyor. Ekstre-den 10 gün Sonra Ödeme Gerekiyor.	Taksitleme Bir Mağaza İçin Söz Konusu.	Nakit Çekmede Aylık % 7 Faiz	Taksitlendirmede Bir Mağaza İle Ve En Fazla Üç Taksit Yapılıyor.
Hesap Bulundurma	Üye İşyerinden Alınan Komisyon	Gecikme Ücreti		
En Az Kart Bedeli Kadar Vadesiz Hesap	% 5	Gecikme Faizi Tüm Faiz ve Komisyonlar Dahil Aylık % 8,25.		

Faizin peşin alınması kredi maliyetini yükseltir. Örneğin, 2 milyon lira nakit çekileceği düşünölsün. Aylık faiz oranı da % 7 olduğu durumda bu kredinin tüketiciye gerçek maliyeti:

Peşin Alınacak Faiz = 2.000.000 x 0,7 = 140.000 Lira

Ele Geçecek Nakit = 2.000.000 — 140.000 = 1.860.000 Lira

Kredinin Gerçek Maliyeti = $\frac{140.000}{1.860.000}$ = % 7,5 olacaktır.

Bugün kişilerden sağlanan vadesiz mevduata yıllık ortalama % 10 faiz verilirken bunun yine kişilere aylık % 7-8 ile kredi olarak verilmesinin uygun olmadığı açıktır. Maliyetlerin düşürölerek kredi kartı sisteminin geniş kesime yayılması, bir taraftan finansman kurumların işlem maliyetini düşürürken diğer taraftan sistemden daha fazla kişinin faydalanması sağlanabilir.

SONUÇ

Türkiye'de bankaların fonlarını plase edebilmelerinde ve riski dağıtabilmelerinde kredi kartları önemli bir fonksiyon görecektir. Bundan sağlanan faydayı artırabilmede gerek kredi kartlarıyla sağlanan hizmetlerin çeşitlendirilmesi, gerekse kredi kartlarının kullanım miktarını artırarak işlem maliyetlerinin düşürölmesi önemli rol oynayacaktır. Bu amaçlara ulaşabilmede sunulan hizmetin kalitesini yükseltmek ve tüketiciye yansıyan maliyeti düşürmek uygun olacaktır.

Tüketiciye yansıyan maliyetin düşürölmesi yanında tüketici-
lere yüklenilecek maliyetler konusunda da yeterli, açık ve doğru bilgilerin verilmesi uygun olacaktır. Tüketicilerin bilgilendirilmesiyle ilgili Batı'da yıllardır uygulanan yasal düzenlemelere benzer düzenlemelerin ölkemiz açısından da son derecede gerekli oduğu görölmektedir.

Türkiye'de bir finansman aracı olarak tüketici kredilerinin yaygınlaşması ölkemiz ekonomisi için büyük önem arz etmektedir. Tüketici kredilerinin gelişmesi mali piyasalarda denge sağlanması açısından zorunlu bulunmaktadır. Söz konusu dengenin sağlanması ise mali piyasalarda oluşan para maliyetinin, yatırımcı kuruluşların kârlılıklarını olduğu kadar tüketicilerin zaman tercihlerini de yansıtmaya bağlıdır.